

Δρ. Λεωνίδα Γαλάζης, Επιθεωρητής Φιλολογικών Μαθημάτων,
Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Γιώργος Σεφέρης, *Μυθιστόρημα IB'* ("Μποτίλια στο πέλαγο")
Προτάσεις για τη διδασκαλία του ποιήματος στη Γ' Γυμνασίου

ΚΕΙΜΕΝΑ

1

Γιώργος Σεφέρης, *Μυθιστόρημα IB'* («Μποτίλια στο πέλαγο»),

Ποιήματα, Αθήνα, Ίκαρος, 131981, 57.

Τρεις βράχοι λίγα καμένα πεύκα κι ένα ρημοκλήσι και παραπάνω το ίδιο τοπίο αντιγραμμένο ξαναρχίζει τρεις βράχοι σε σχήμα πύλης, σκουριασμένοι λίγα καμένα πεύκα, μαύρα και κίτρινα κι ένα τετράγωνο σπιτάκι θαμμένο στον ασβέστη και παραπάνω ακόμη πολλές φορές το ίδιο τοπίο ξαναρχίζει κλιμακωτά ώς τον ορίζοντα ώς τον ουρανό που βασιλεύει. Εδώ αράξαμε το καράβι να ματίσουμε τα σπασμένα κουπιά, να πιούμε νερό και να κοιμηθούμε. Η θάλασσα που μας πίκρανε είναι βαθιά κι ανεξερεύνητη και ξεδιπλώνει μian απέραντη γαλήνη. Εδώ μέσα στα βότσαλα βρήκαμε ένα νόμισμα και το παίξαμε στα ζάρια. Το κέρδισε ο μικρότερος και χάθηκε.	5 10 15
Ξαναμπαρκάραμε με τα σπασμένα μας κουπιά.	17

2

Κώστας Π. Μιχαηλίδης, «Τα χωριά μας» (*Περιογωγή, Λευκωσία, 1980*).

<p>Τα χωριά μας</p> <p>Τα χωριά μας είναι πελεκητά πάνω σε γκρεμούς ζυμωμένα με πλιθάρι στην αγκαλιά του κάμπου κι απάνω τους ο θεός που μας κοιτάζει πίσω από το πρόσωπο με τη διπλή ματιά του.</p> <p>Δουλεύουμε το στάρι και τ' αμπέλι κοιμόμαστε στον ίσκιο της πορτοκαλιάς κι η ελιά μετρά το φως που μας σκεπάζει,</p>	<p>Κι ολημερίς κτίζουμε τα σπίτια μας από χώμα και πέτρα από θεούς και εικόνες σπασμένα μάρμαρα και υδρίες πολλές.</p> <p>Και πάλι βουλιάζουμε στο χώμα στο σύνορο μιας άλλης γης στην άκρη, που μας κρατά μετέωρους μαζί με τις πέτρες και τους θεούς μας</p> <p>Κι όλο και ξανακτίζουμε τα σπίτια μας κάτω από τη διπλή ματιά του θεού.</p>
---	---

Ρήνα Κατσελλή, Στα βουνά της Τραμουντάνας, Λευκωσία, Χρυσοπολίτισσα, 2012 (1973), 9, 23-25.

Στεκόμουν στην πρύμνη της εμπορικής ολκάδας, ακουμπώντας ελαφρά στο καλαμωτό κάγκελο που ήταν στερεωμένο γύρω γύρω, σαν ξεχώρισα μian καλοσηματισμένη οροσειρά να σέρνεται στην άκρη του ορίζοντα. Ταράχτηκα! Έβγαλα από τον κόρφο την περγαμηνή με το χάρτη του νησιού της εξορίας μου, τον ξεδίπλωσα και για πρώτη φορά μπήκα στον κόπο να κοιτάξω το σχέδιο. Μια σειρά βουνά ήταν ζωγραφισμένα στη βόρεια πλευρά ακουμπώντας στην ελαφρά καμπύλη της γραμμής που όριζε την παραλία με δυο πελώριες κακογραμμένες λέξεις «*Βουνά Τραμουντάνας*». Σήκωσα το κεφάλι και, ξανακοιτώντας με δέος πέρα στην άκρη του πελάγου, ήμουν σίγουρος πως ό,τι έβλεπα δεν μπορούσε να ήταν τίποτε άλλο παρά τα βουνά που έλεγε ο χάρτης.

[...]

Μένοντας μόνος κοίταξα γύρω το άγνωστό μου ακρογιάλι και όλα μου φάνηκαν παράξενα. Το σάστισμα που ένιωσα κατάφερε, για πρώτη φορά, να μου φευγατίσει από το νου τα φριχτά γεγονότα, που μου έτυχαν στη Βασιλεύουσα.

Το λιμανάκι ήταν μικρό και ο κυματοθραύστης μπροστά στο φρούριο φαγωμένος από την αλμύρα και το χρόνο. Οι ναύτες είχαν πει πως το αραξοβόλι αυτό είναι καλό μόνο σαν δεν το δέρνει η Τραμουντάνα. «Πού είναι ο κόλπος του Χρυσού Κέρατος;» συλλογίστηκα με καημό και τον έφερα στο νου γεμάτο πλοία στην αγκαλιά του, ασφαλισμένα από κάθε άνεμο και κάθε εχθρό.

Ψηλώνοντας το κεφάλι πάνω πρόλαβα να δω τον καπετάνιο πριν χαθεί στο σκοτεινό άνοιγμα μιας πύλης του φρουρίου που φαινόταν στο βάθος ενώ μπροστά ριζωμένο σε ένα βράχο ήταν ένα μισοτελειωμένο εκκλησάκι. Πρόσεξα πως το αμυντικό αυτό έργο ήταν αρκετά δυνατό, θεμελιωμένο σε ένα στητό βράχο κατάντικρα στη θάλασσα. Οι πεντάγωνοι πύργοι μού θύμιζαν έντονα τα τείχη της Βασιλεύουσας, ειδικά αυτά που ήταν δίπλα στις Βλαχέρνες. Η βόρεια πλευρά του, που τέλειωνε ακριβώς εκεί που έφτανε το κύμα, ήταν χλιομπαλωμένη, φανερώνοντας το πλούσιο πολεμικό παρελθόν του. Σε όλο το μάκρος του ήταν στρατιώτες και τεχνίτες που δούλευαν σε σκαλωσιές και το επιδιόρθωναν, γελώντας, τραγουδώντας και βλαστημώντας. Σε αντίθεση με το γεροδεμένο φρούριο, ερχόταν το υπόλοιπο λιμάνι, δυτικά, που πλασιωνόταν από καλυβόσπιτα – έτσι τουλάχιστο τα χαρακτήρισα εγώ – και δυο τρεις αποθήκες, που μου θύμισαν σε μικρογραφία τη βρόμικη παραλιακή περιοχή της Κωνσταντινούπολης, από την Αλυσίδα ως το Φανάρι. Ξύλινοι πάσσαλοι γύρω γύρω, μπηγμένοι ανάμεσα στα βράχια, είχαν δεμένα πάνω τους σχοινιά, συγκρατώντας καμιά εικοσαριά ψαρόβαρκες, που έρχονταν σε αντίθεση με τα ωραία περιποιημένα πλώιμα πίσω από τον κυματοθραύστη. Μόνο ένα παλιό βασιλικό πλώιμο ήταν στο λιμανάκι αυτό, βγαλμένο στη στεριά, μισογερμένο αναπαυτικά στον λιγοστό άμμο, θανάσιμα χτυπημένο και γέρικο, περιμένοντας την τελική αποσύνθεση.

Σε τούτο το άθλιο πλαίσιο έδιναν ζωή τα παιδιά. Παιδιά ντυμένα με λίγα κουρέλια, που έπαιζαν τρέχοντας και κάνοντας φασαρία. Ένας ψαράς καθόταν σε αναποδογυρισμένο κοφίνι μπαλώνοντας το δίχτυ του και δυο γέροι έγερναν μισοκοιμισμένοι σε ένα σπασμένο ιστίο.

Για λίγο έγινα το κέντρο του ενδιαφέροντος όλων. Τα παιδιά, αφήνοντας τα παιχνίδια τους, με περιτριγύρισαν χωρίς να τολμούν να με πλησιάσουν. Μου φάνηκαν τόσο διαφορετικά από τα παιδιά που έβλεπα στη Βασιλεύουσα. Ακόμα και από τα άρρωστα ορφανά των Βλαχερνών που αποθεράπευα. Ήταν βρόμικα και μίζερα. Βέβαια κι εκεί υπήρχαν φτωχά ορφανά στους δρόμους, μα δεν ήταν έτσι.

Γιάννης Ρίτσος, *Ο τοίχος μέσα στον καθρέφτη* (1967-1971),
Ποιήματα, τ. Γ', Κέδρος, Αθήνα 1989

Ο τόπος μας

Ανεβήκαμε πάνω στο λόφο να δούμε τον τόπο μας –
 φτωχικά, μετρημένα χωράφια, πέτρες, λιόδεντρα.
 Αμπέλια τραβάν κατά τη θάλασσα. Δίπλα στ' αλέτρι
 καπνίζει μια μικρή φωτιά. Του παππουλή τα ρούχα
 τα σιάξαμε σκιάχτρο για τις κάργιες.* Οι μέρες μας
 παίρνουν το δρόμο τους για λίγο ψομί και μεγάλες λιακάδες.
 Κάτω απ' τις λεύκες φέγγει ένα ψάθινο καπέλο.
 Ο πετεινός στο φράχτη. Η αγελάδα στο κίτρινο.
 Πώς έγινε και μ' ένα πέτρινο χέρι συγυρίσαμε
 το σπίτι μας και τη ζωή μας; Πάνω στ' ανώφλια
 είναι η καπνιά, χρόνο το χρόνο, απ' τα κεριά του Πάσχα –
 μικροί μικροί μαύροι σταυροί που χάραξαν οι πεθαμένοι
 γυρίζοντας απ' την Ανάσταση. Πολύ αγαπιέται αυτός ο τόπος
 με υπομονή και περηφάνεια. Κάθε νύχτα απ' το ξερό πηγάδι
 βγαίνουν τ' αγάλματα προσεχτικά κι ανεβαίνουν στα δέντρα.